

2015-жылдын январь-ноябрь айларындагы акча-кредит көрсөткүчтөрүнүн динамикасы

Банктар аралык кредит рыногу

2016-жылдан тартып банктар аралык кредит рыногунда төмөн жигердүүлүк сакталып турган: 2016-жылдын январь-ноябрь айларында бүтүмдөрдүн көлөмү 6,1 млрд сомду түзгөн, бул өткөн жылдын тиешелүү мезгилиндегиден 81,1 пайызга аз. Банктар аралык кредит рыногунда операциялар боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен 5,12 пайызды түзгөн.

Көбүнчө банктар аралык кредит рыногунда репо бүтүмдөрү боюнча пайыздык чендердин төмөндөө тенденциясы байкалган. 2016-жылдын ноябрь айында репо операциялары боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен 1,40 пайызды түзгөн, ал эми январь айында 9,96 пайыз чегинде катталган. Репо операцияларынын суммардык көлөмү ноябрь ичинде 105,8 млн сомду түзгөн.

Акча базасынын өзгөрүүсү

Ноябрь айынын акырына карата акча базасы жыл башынан тартып 18,0 пайызга көбөйүү менен 79,1 млрд сомду түзгөн, ал эми жылдык өсүш 24,1 пайыз деңгээлинде түптөлгөн. Акча базасынын түзүмүндө жүгүртүүдөгү акчалар көбүрөөк салыштырма салмакты – 88,0 пайызды, башка депозиттик корпорациялардын резервдери – 12,0 пайызды ээлешет.

Банк тутумунда январь-ноябрь айларында үстөк ликвиддүүлүктүн орточо көлөмү Улуттук банк тарабынан арылтуу операциялары жүргүзүлгөнгө чейин 11,2 млрд сомду (арылтылгандан кийин – 1,3 млрд сомду) түзгөн. Ноябрьдын акырына карата арылтылганга чейин үстөк ликвиддүүлүк деңгээли 15,0 млрд сомду (арылтылгандан кийин – 2,2 млрд сомду) түзгөн. Банк тутумундагы жогорку ашыкча ликвиддүүлүктү эске алуу менен отчеттук мезгил ичинде Улуттук банк ноталарын жана «овернайт» депозиттерин сатуу боюнча аукциондор аркылуу үстөк ликвиддүүлүктү алып салуу операцияларын жүзөгө ашырган. Арылтуу операцияларынын орточо күндүк көлөмү 2016-жылдын январь-ноябрь айларында 9,9 млрд сомду (2015-жылдын тиешелүү мезгилинде – 2,5 млрд сомду) түзгөн.

Отчеттук жылдын январь-ноябрь айларында Улуттук банкынын ноталарды сатуунун дүн көлөмү өткөн жылдын тиешелүү мезгилиндегиге салыштырганда дээрлик 1,7 эсеге көбөйүү менен 99,0 млрд сомду (2015-жылдын январь-ноябрь айларында 59,4 млрд сомду) түзгөн. 7 күндүк ноталарга суроо-талаптын көбөйгөндүгүнө байланыштуу бул инструмент боюнча орточо кирешелүүлүк төмөндөө тенденциясына ээ болуп, ноябрь айынын акырында 0,24 пайыз деңгээлде түптөлгөн. Коммерциялык банктар тарабынан Улуттук банктагы «овернайт» депозиттерине жайгаштырылган каражаттардын көлөмү 1 747,5 млрд сомду түзгөн (2015-жылдын тиешелүү мезгилинде коммерциялык банктар тарабынан 281,9 млрд сом жайгаштырылган).

Жыл башынан тартып экономиканын алгылыктуу өсүш арымын колдоо жана реалдуу секторду кредиттөөнү кеңейтүү максаттарында Улуттук банк тарабынан узак мөөнөттүү ликвиддүүлүктү сунуштоо боюнча операциялар жүргүзүлгөн, мында операциялардын негизги көлөмү I чейрекке туура келген.

- ипотекалык кредиттерди чет өлкө валютасынан улуттук валютага конвертациялоо боюнча программанын алкагында коммерциялык банктарга 1,9 млрд сом өлчөмүндө кредит сунушталган;
- өлкө аймактарында айыл чарбаны андан ары каржылоо жана кайра иштетүү максаттары үчүн коммерциялык банктарга кредиттик аукциондордун алкагында 1,4 млрд сом сунушталган.
- Кыргыз Республикасы тарабынан Евразия экономикалык бирлигинин алкагында башка мамлекеттер менен биргеликте түзүлгөн эл аралык уюмдарга кредиттердин көлөмү 634,3 млн сомду түзгөн.

Акча базасынын өзгөрүүсүнө Улуттук банктын операциялары таасирин тийгизүү менен 3,0 млрд сомго азайткан, ал эми Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн операциялары 15,1 млрд сомго көбөйткөн.

Ички валюта рыногунда валюта интервенциялары алмашуу курсунун кескин өзгөрүүлөрдү текшилөө максатында жүргүзүлгөн. Кароого алынып жаткан мезгил ичинде Улуттук банк нетто-сатып алуучу катары катышкан, мезгил ичинде таза сатып алуунун көлөмү 30,9 млн АКШ долларын

түзгөн. Жалпысынан банктар аралык валюта рыногунда операциялар сом ликвиддүүлүгүн 1,7 млрд сомго көбөйткөн. Жыл башынан тарта АКШ долларынын сомго карата курсу 8,9 пайызга бекемделген.

Улуттук банктын дүң эл аралык камдарынын көлөмү ноябрь айынын акырына карата 1,9 млрд АКШ долларын (көбөйүү жыл башынан бери 7,8 пайызды) түзгөн.

Акча топтомдорунун өзгөрүүсү¹

Банктардан тышкаркы нак акчалардан жана улуттук валютадагы депозиттерден турган М2 акча топтому 106,7 млрд сомду түзүү менен (2015-жылдын тиешелүү мезгилинде 7,2 пайызга төмөндөгөн) жыл башынан бери 29,7 пайызга көбөйгөн.

2016-жылдын ноябрынын акырына карата кеңири маанидеги акча массасы 157,4 млрд сомду (жыл башынан тарты 9,9 пайызга көбөйгөн) түзгөн. Жылдык өсүш 12,6 пайыз, алмашуу курсунун өзгөрүүсүн эске албаганда – 18,9 пайыз чегинде катталган.

М2 жана М2Х акча топтомдорунун көбөйүүсүнө банктардан тышкаркы акчалардын өсүшү (+20,0 пайыз) таасирин тийгизген. Мында кеңири маанидеги акча массасынын курамында башка депозиттик корпорациялардын² депозиттери жыл башынан тарта 4,0 пайызга өскөн, негизинен өсүш улуттук валютадагы депозиттердин 47,2 пайызга көбөйүүсү менен коштолгон, ал эми валюта депозиттери боюнча төмөндөө тенденциясы уланган (-16,7 пайыз). Башка депозиттик корпорациялардын депозиттеринин көлөмү ноябрдын акырына карата 93,6 млрд сомду түзгөн.

Экономикага кредиттин жалпы көлөмү³ ноябрь айынын акырына карата 94,3 млрд сом чегинде түптөлгөн. Жыл башынан тарта экономикага кредиттин көлөмүнүн төмөндөө тенденциясы (2,2 пайызга төмөндөө) чет өлкө валютасындагы кредиттердин төмөндөөсүнө (-21,3 пайыз) шартталган, ал эми улуттук валютадагы кредиттер боюнча өсүш (+20,0 пайыз) байкалган. Алмашуу курсунун таасирин эске албаганда, экономикага кредит жыл башынан бери 3,8 пайызга көбөйгөн.

Улуттук банктын Кыргыз Республикасынын Өкмөтү менен биргеликте экономиканы доллардан арылтуу боюнча кабыл алган чаралары бүтүндөй алганда экономиканы долларлаштыруу деңгээлин төмөндөтүүгө өбөлгө түзгөн. 2016-жылдын ноябрь айынын акырына карата абал боюнча кредиттерди долларлаштыруу 43,1 пайызды, М2Х акча топтомун камтыган, депозиттерди долларлаштыруу 54,2 пайызды түзгөн. М2Х⁴ кеңири мааниде колдонулуучу акча мультипликатору 1,988; М2 мультипликатору – 1,348 чегинде катталган.

Нак акча жүгүртүү

Улуттук банктын кассасына отчеттук жылдын январь-ноябрь айларында 2015-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 1,9 млрд сомго же 3,3 пайызга азаюу менен 55,2 млрд сом келип түшкөн. Берүү 66,5 млрд сомду түзүү менен 11,7 млрд сомго же 21,3 пайызга көбөйгөн.

Коммерциялык банктардын кассаларына отчеттук жылдын январь-ноябрь айларында өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 123,9 млрд сомго же 13,2 пайызга көбөйүү менен 1 059,5 млрд сом келип түшкөн. Берүү 1 074,1 млрд сомду түзүү менен 138,2 млрд сомго же 14,8 пайызга көбөйгөн.

Төлөм системасы

Отчеттук мезгил ичинде операциялык күндүн акырына карата калдыктар боюнча ликвиддүүлүктүн төмөндөөсүндө (2,3 пайызга) эсептешүүлөрдүн grosстук системасында орточо күндүк жүгүртүүлөрдүн өсүшү (7,4 пайызга) салыштырма көрсөткүчтөрдүн кийинки өзгөрүүсүн шарттаган. Системада жүгүртүү коэффициенти 2016-жылдын ноябрь айында 1,74 чегинде катталган. Ликвиддүүлүк коэффициенти минималдуу маанини – 0,58 көрсөткөн. Мында системада финансы тобокелдиктеринин деңгээли минималдуу бойдон сакталып калган.

¹ Банк тутумунун алдын ала баа берүүлөрү боюнча.

² Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттерин эске албаганда, жеке адамдардын жана юридикалык жактардын жана финансы-кредит мекемелердин депозиттери.

³ Өкмөттүн жана резидент эместердин кредитин эске албаганда, жеке адамдардын жана юридикалык жактардын жана финансы-кредит мекемелердин кредиттери

⁴ Бул көрсөткүч финансылык ортомчулук деңгээлин мүнөздөйт.